

פרוטוקול מס' 90

מישיבת ועדה הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג', ו' בניסן תשל"ה - 18.3.75, שעה 08.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה: י. תמיר - יו"ר
ח. אבו-דביעה
נ. אליעד
א. אבוחצירא
י. באדי
א. גיבלבר
א. הרליץ
א. ורדיגר
ח. טובי
ב. מואב
ד. קורן
ג. צ. קשת

מוזמנים:

ש. דותם - משרד הפנים
מר קראפט -
מר שפט -
מר קלוגמן - המשפטים
ח"כ מ. בן-פורת

מזכיר הוועדה: י. ברזני

ר ש מ ה : א. אדלר

סדר-היום:

1. ש ו נ ו ת
2. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות ומגנזו וכהונתם) (המשך)
3. מסקנות הוועדה בענין מצב המקלטים
4. מסקנות הוועדה בדבר הריסות הרובע הספרדי העתיק בצפת.

אני פותח את הישיבה.

הי'ר י. חמיר:

1. שונוח

הי'ר י. חמיר:

לפני ימים אחדים ערכנו ביקור בכפרים ערביים במשולש, כולל ה"מעברה" ליד חפציבה. נדמה לי שהביקור עזר לנו ללמוד את בעיות הכפרים הערביים, ולהגיע למסקנה שאין מנוס משינויים. גדל בכפרים אלה דור חדש, ביניהם משכילים בוגרי אוניברסיטאות שרמתם משופרת יותר ותנאי חייהם טובים יותר. מצד שני ראינו באום-אל-פחם מצב לא-אומן בשטח הבירוב. המדינה שלנו נהפכה למעשה למדינה של בירוב פתוח; בכל הכפרים הערביים זורם הבירוב ברחובות, וכל השיטות המיושנות אינן עומדות עוד במבחן. נדמה לי שלא יהיה מנוס ממסקנות.

בחפציבה ראינו את תחנת הכוח החדשה שבונים שם, ואין ספק שצריך יהיה בסופו של דבר לפנות משם את התושבים.

ועדת הפנים היתה מיוצגת בביקור זה ע"י ששה חברים. קבלת הפנים גם באום-אל-פחם וגם בקרע היתה יוצאת-מן-הכלל.

ח. טרבי:

אני מצטער שלא יכולתי להשתתף בסיור. אני מקווה שבקרוב נקיים דיון ונסכם את נושא הכפרים הערביים. בהזדמנות זו אני מבקש להזכיר נושא נוסף העומד על סדר-יומנו: ענין נצרת. הייתי מבקש אם אפשר לאחד את הדיון בשני הנושאים.

מה שנוגע ל"מעברה" שליד חפציבה - התושבים שם נפגעו מן הדברים שאמרו להם חברי הוועדה בעת הביקור: אם לא תקבלו את ההצעות שמציעים לכם - סופכם שתירקבו כאן. הם אינם יודעים על שום מו"ט; איש איננו מדבר אהם ברצינות. אני מציע שנזמין אותם לכאן, ונשמע מה בפיהם, נגיד להם בבירור מה אנחנו מייצעים להם, כדי שנוכל לזרז את הטיפול בענין.

מר רוזם:

הטלתי על הממונה על המחוז לזרז את המו"ט אתם. הוא מטפל בזה עכשיו.

הי'ר י. חמיר:

לפני סיכום הדיון בנושא הסקטור הערבי הייתי מציע שנזמין אלינו גם את יועץ רה"מ לענייני ערבים. משום שבסיור למדנו שיש תוהו-ובוהו בענין הטיפול בסקטור הערבי, וכדאי שנשמע את כל הגורמים.

בענין "מעברת" חפציבה - בפירוש אמרנו להם שהם חייבים לקבל את ההצעות המוצעות להם ולעבור מן המקום, כיוון שלא ייתכן שימשיכו לחיות בתנאים אלה. אנחנו חייבים ללחוץ גם על משרד השיכון, משום שהמצב שם ממש מחריד. אני מבין שעלינו ללחוץ על שני הצדדים, גם על הממשלה וגם על האנשים שיחדלו מאדישותם. זאת היתה מטרת דברי אליהם. כי אלמלא הגדרנו את עמדתנו בשעת הביקור היו תושבי המקום מגיעים למסקנה שהם יכולים לעמוד על שלהם, ולהמשיך בקפאון.

על סדר-יומה של הוועדה נושאים רבים, ואני מציע שנקיים שלוש-ארבע ישיבות בזמן הפגרה, בימי שני, שאותן נקדיש לסיום הדיונים בחוק בחירת ראשי ערים.

עוד אני רוצה להודיע שקיבלנו הזמנה מהמכן לקרימינולוגיה על שתי הרצאות הקשורות בנושא עתידם של בתי-הסוהר והטרור הפוליטי. ההרצאות הן באנגלית - האחת מחר בשעה שבע-וחצי באוניברסיטת ת"א; והשניה אף היא באותו מקום, ביום ג' הבא בשעה שש.

2. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות ומגניו וכהונתם)

מר קלוגמן:
הגענו לסעיף 6, ושם נעצרנו בגלל השאלה מה יהיה דינו של מועמד שהתפטר, לעומת מי שנפטר. נדמה לי שהגענו לכלל הסכמה שנסכם קודם כל את עמדת הוועדה בענין הראשון ברשימה (סעיף 4(ב)), שיש לה השלכות על הסעיפים הנאים.

סעיף 7(א)

מר קלוגמן:
סעיף זה בא לקבוע התאמה, בשינויים המחוייבים, של הוראות החוק החלות כיום על הבחירות לרשויות המקומיות, גם לגבי הבחירות לראשי הערים.

ג. אליעד:
אנחנו חייבים להתחשב גם בסיעות הלא-גדולות. לא ייתכן לחוקק את כל הסעיפים רק עבור המפלגות הגדולות. למשל: אם הסיעה שלנו תרצה לתמוך במועמד כלשהו כראש עיר, מועמד מסיעה גדולה (כיוון שהסיעה שלנו לא תציע מועמד משלה לתפקיד זה) - הרי לפי המוצע כאן נצטרך להמליץ בפני אנשינו להצביע גם בעד הרשימה של אותו מועמד למועצת העירייה. חייב להיות קו המראה לנוח את ההבדל בין ראש הרשות שאחה בוחר בו בבחירה ישירה לבין הרשימה למועצה.

מ. גן-פורת:
סעיף 7(ג) מדבר על פתק הצבעה שונה.

ג. אליעד:
זה לא מספיק.

א. ורדיגר:
אני תומך בדברי ח'כ אליעד. גם אני חושש מפני קיפוחן של המפלגות הקטנות.

מר קראפט:
אני מבקש להדגיש שלא רק הצבע של פתק ההצבעה אלא הפתק עצמו הוא שונה. הפתק לבחירת ראש העיר ישא גם את שם המועמד, בלי אות.

היור' י. חמיר:
לשם יתר בהירות הייתי מבקש שמר קראפט יסביר לנו בדיוק את תהליך הבחירה לפי המוצע כאן.

מר קראפט:
מגיישים רשימות מועמדים למועצה ולראש הרשות. אלו שתי רשימות נפרדות. מאשרים אותן ע"י אותה ועדת בחירות, ע"י אותו פקיד-בחירות. כלומר, המנגנון זהה; הרשימות נפרדות. על יסוד הרשימות הללו מכניסים את פתקי ההצבעה למעטפה. פתק ההצבעה הרגיל, לפי אות הרשימה - למועצה; ופתק עם שם המועמד, בצבע אחר - לראשות המועצה. ועדת הקלפי היא אותה ועדה, והקלפי - אותה קלפי. מאחורי הפרגוד יש שני סוגי פתקים: פתק לבן עם אות הרשימה, ופתק צבעוני עם שם המועמד לראשות העיר. הבוחר נכנס לתא ההצבעה כשבירד מעטפה אחת שהוא מקבל מיו"ד ועדת הקלפי, ומכניס למעטפה אחת את שני פתקי ההצבעה, אחד לבן ואחד צבעוני. עי"כ הצביע שתי פעמים. את המעטפה הוא משלשל לתוך הקלפי. בספירת הקולות מפורידיים בין שני סוגי הפתקים, והספירה היא נפרדת.

ההצעה המקורית דיברה על שתי מעטפות נפרדות. הוועדה שוכנעה שהדבר עלול לסכן את ההצבעה, לגרום לפסילת קולות. משום שאם בוחר יכניס את הפתק הלא נכון למעטפה הלא נכונה - קולו ייפסל. משום כך הוחלט על מעטפה אחת.

מ. שפט:

על הנושא הזה היה דיון ארוך. כבר היה לנו צטיון בבחירות אחרות, שנמעטפה אחת מכניסים שני פתקים, או אפילו יותר, ושום אסון לא נהיג שיטה של מעטפות נפרדות - יש חשש שאחוז ההחלפה יהיה כל-כך גדול שכל השיטה תהבלבל. ואם נלך בדרך של מעטפות נפרדות נצטרך להוסיף עוד הוראות רבות בחוק, מה לעשות בפתקים שהחלפו בתוך המעטפות, וכו'. שאחרת התוצאה תהיה פסילת המעטפות הרבות שוחלפו. האלטרנטיבה הייתה שתי ועדות קלפי. אלא שהיום יש בעיות עם שתי מערכות הבחירות - לכנסת ולרשויות המקומיות. אם נוסיף לכך עוד מערכת שלישית, אתה צריך יותר מ-9,000 חברי ועדת קלפי נוספים, והרעיון של מערכה נפרדת, עם ועדת קלפי נפרדת ומקום נפרד, מסבך את העניין יותר מדי. בגלל הסיכון של פסילה המונית וז'אנרו אפוא גם על המעטפות הנפרדות, וכך הגענו - בניגוד להצעה המקורית - להצעה של מעטפה אחת עם שני פתקים נפרדים, בעלי צבע ותוכן שנה. ח"כ בן-פורת הציע בשעתו תמונת המועמד, במקום שמו, או ציור כלשהו. גם ההצעה הזאת נפלה בוועדת החוקה.

ג. אליעזר:

גם בסעיף זה אנחנו חוזרים לשורש-הרע שבסעיף 4 (ב) המחייב את המועמד לראשות העיר להיות גם ראש רשימה. בבחירות ללשכת עוה"ד מופיע המועמד כעצמאי, לא בתוך רשימה, ומשום כך נמנע הבלבול.

אני מתנגד לגישה לפיה בחירות הם עונש לעם. אנחנו רוצים בעקרון של בחירות ישירות לראשי הערים. בואו אפוא ונבצע אותו בשלמות, שלאזרח תהיה החרות להבין ולהתייחס אל המועמד לראשות העיר ואל המועמדים להיות חברי המועצה. אני אינני רואה את הקושי שבשתי מעטפות נפרדות. מה הסכנה בכך שאדם יחליף את הפתקים במעטפות ויכניס את פתק הבחירה לראש העיר למעטפה המיועדת לפתק הבחירות למועצה, כשבכל מעטפה יש בכל זאת רק פתק אחד?

היור' י. חמיר:

מי שמחפש את השלמות המוחלטת בחוק הזה בסופו של דבר יביא לכך שלא יהיה חוק כלל, ולא יהיו בחירות ישירות. אנחנו צריכים להשיג את המכסימום האפשרי, או שלא נשיג שום דבר. ולאחר שהכנסת החליטה עקרונית לקבל את עקרון הבחירה הישירה - אנחנו חייבים לקדם את החוק.

ב. מואב:

ידועה התנגדותי לסעיף 4 (ב) כפי שהוא מוצע. התנגדותי זו נוגעת גם לסעיף 7. לא ברור הקושי שבשתי מעטפות בצבע שונה, פרט לעצם הקושי הטכני להכין עוד כך-וכך אלפי מעטפות.

מ. בן-פורת:

החוק הזה נדון שלוש שנים בוועדת החוקה, ולכל הסיעות המיוזגות כאן הייתה נציגות מכובדת גם שם. ההצעה שלפנינו היא חוצאה של שלוש שנות דיונים בוועדת החוקה, ואני מבקש שתביאו זאת בחשבון. ח"כ אליעזר מעורר שאלה שמקומה בסעיף 4 (ב), לא כאן. שם יש שאלה עקרונית האם ראש העיר חייב לעמוד לבדו, או לסחוב אחריו עגלה של רשימה. מה שנוגע לסעיף שלפנינו - ידוע עד כמה קשה לרכז חברי ועדות קלפי ביום בחירות, ודי לנו בשתי מערכות נפרדות של ועדות קלפי, לבחירות לכנסת ולבחירות לרשות המקומית. מה גם שלא כל מצביע הוא מומחה לבחירות, ולמה לבלבל אותו בשלוש מעטפות? ובפרט כשאנחנו אומרים שהפתקים יהיו בצבעים שונים.

אני מציע אפוא לאשר את הסעיף כמוצע בחוברת הכחולה, כפוף להכרעה בסעיף 4 (ב). אם שם תשתנה ההכרעה - צריך יהיה לשנות גם כאן.

מ. שפט:

לאו דווקא. אין קשר לרשימות לפי סעיף זה אם ההחלטה להצמיד או לא להצמיד את ראש העיר לרשימה.

מ. רותם:
 ח"כ אליעזר יוצא מהנחה סוטעית. על פתק ההצבעה לרשימה במועצה לא ספורטיים השמות של חברי המועצה. הבוחר מכניס למעטפה שני פתקים, האחד לבן עם אות המפלגה, והאחר צבעוני עם שם המועמד לראשות העיר, ואין כאן מקום לבלבול. הבוחר גם הוא בעל דעת השכלה כלשהי, והוא יודע מה הוא עושה. אני אינני רואה תועלת בשתי מעטפות, אלא רק הוצאות מיותרות. אני מציע אפוא לקבל את הסעיף כפי שמוצע.

א. גיבלבר:
 גם אני סבור שהפחד של נציגי המפלגות הקטנות הוא פחד-שווא. מה גם שהצעתו של ח"כ אליעזר בדבר שתי מעטפות איננה פותרת שום דבר. הדבר היחיד שיכול היה לענות על החשש שלו הוא שתי קלפיות נפרדות, ואת זה גם הוא איננו מציע. אין הבדל בין מעטפה אחת או שתיים, כשהפתקים שונים.

ח. טובי:
 בדיון הזה מתעוררת הבעיה של קיום שתי מערכות בחירות ביום אחד, לכנסת ולרשויות המקומיות. יש הגיון בדברי ח"כ אליעזר, אבל אז צריך להפריד בין שתי המערכות הללו.

גם במסייפיים הבאים, המדברים על הפתקים בשתי המערכות, יש לי הסתייגות חמורה. וכשאנחנו דנים על הנושא הזה אני מציע שניכנס לדיון על עצם העקרון של קיום שתי מערכות בחירות נפרדות, ונמליץ על הפרדת הבחירות לרשויות המקומיות מן הבחירות לכנסת, ובין הבחירות למועצה הרשות המקומית והבחירות לראשות העיר. מי אומר שצריך לבחור גם במועצה וגם בראש העיר ביום אחד? אפשר לקיים את הבחירות לראש העיר במחצית הקדנציה של המועצה. זאת הצעתי.

מ. הכהן:
 אני תומך בהצעה של שתי מעטפות, ואני אינני חושש מהרבה פסילות. משום שאלה שייפסלו בגלל הענין הזה - אולי ראוי שייפסלו. רבים מן הבוחרים באים לקלפי כשהפתקים הוכנו להם ע"י מי שהוכנו, ואת שיעור המצביעים הללו אני רוצה להקטין ככל האפשר. ואם הוא אדם שאיננו יודע להבחין בין המעטפות - קולו ייפסל. אני רוצה שאדם יחשוב לפני שהוא בוחר, וידע מהי המעטפה לראשות העיר ומהי המעטפה לבחירות למועצה. אני הייתי אפילו אומר לא ללכת לשני צבעים. בדרך זו אולי נקטין גם את שיעור המצביעים המצביעים לקלפי כשאינם יודעים לשם מה הם מגיעים לשם.

א. אבוחצירא:
 לפי דבריו של ח"כ הכהן אנו עוד עלולים להגיע לכך שנדרוש מאנשים (כפי שדורשים בארה"ב) מבחן של קרוא-וכתוב כתנאי להשתתפות בבחירות. אז אפשר יהיה לנקוט בשיטת הבחירות הפשוטה ביותר, בלי שתי מעטפות ובלי פתקים בכלל אלא ע"י לחיצה על כפתור אלקטרוני (בתנאי שכל הבוחרים יהיו מומחים באלקטרוניקה).

אינני מציע לחברי הכנסת להיות חלושמים מן המציאות של מדינת ישראל. אינני רואה את הקשר בין קניית קולות ובין ידיעת קרוא-וכתוב. לכל היותר אפשר לקבוע הפרדה בין הבחירות לראשות העיר ולמועצה. אינכם יכולים לדרוש מן המפלגות לחפש באותו יום כוח אדם כפול לשתי מערכות בחירות נפרדות, אפילו באותה קלפי.

אני אינני פוחד מכך שכמה אלפי אנשים באים לקלפי עם פתקים. זה היה וזה יהיה. אני בעד זה שנמנע ככל האפשר טרחה שנסתבך בה. תן לבוחר מעטפה אחת. די לו בבלבול שבהכנסת שני פתקים לתוך מעטפה אחת, ואין צורך לבלבל אותו עוד יותר ע"י שתי מעטפות. מכל מקום, אם תלכו בדרך של שתי מעטפות - אני מציע להפריד בכלל בין שתי מערכות הבחירות הללו, כפי שמציע ח"כ טובי. זה עדיף.

ב.צ. קשת:
גם אני מציע לח'כ הכהן לרוטר על גישתו, שהיא פסולה. אינני יכולים לומר שמי שאיננו מתמצא כפי שהיינו רוצים שיתמצא - פסול לבחירות. מה גם שהצעתו של ח'כ הכהן לא תמנע מה שהוא רוצה למנוע.

מה שנוגע לשתי מערכות בחירות נפרדות - הצעה כזאת רק תכשיל את החוק. כי אם לעשות שני סיבובי בחירות - ההפרדה בין הבחירות לכנסת והבחירות לרשויות המקומיות חשובה הרבה יותר מן ההפרדה בין הבחירות למועצת העיריה ולראש העיר. אבל זה רק יכשיל את החוק, כאמור.

מה שנוגע למעטפה אחת או שתיים - אני אינני רואה היכן כאן הפגיעה במפלגות הקטנות. אינני מבין מדוע בשתי מעטפות יש למפלגה קטנה יותר סיכוי לקבל ראש עיר מאשר במעטפה אחת.

ג. אליעזר:
אינני מדבר על הסיכוי לראש עיר אלא על הסיכוי לרשימת המועמדים. מפלגה קטנה שלא תציג מועמד משלה לראשות העיר אלא תמליץ בפני בוחריה לתמוך במועמד של המפלגה הגדולה - יש סכנה שתפסיד את בוחריה לרשימה שלה אם הוא יצטרך להכניס שני פתקים למעטפה אחת, שאז סביר להניח שיכניס שני פתקים של אותה מפלגה, גם למעטפה וגם לראש העיר, במקום לטרוח ולהבדיל.

ב.צ. קשת:
אני אינני רואה פסול במעטפה אחת. אני חושש לעומת זאת משתי מעטפות בגלל הסכנה של פסילה המונית של קולות. משום כך אני מציע לקבל את ההצעה כפי שמוצעת בחוברת הכחולה: שני פתקים נפרדים במעטפה אחת.

הינ'ר י. תמיר:
אני מתפלא על חברי הכנסת הממעיטים בכושך הבנתם של הבוחרים. ציבור הבוחרים יודע היטב מה הוא עושה בזום הבחירות. ואם כך - סעיף 7 עונה בהחלט על צרכי ישראל עכשיו. איש לא יוכיח מהי השיטה האיריאלית, מעטפה אחת או שתיים. אני משוכנע שגם אם יהיו מועמדים רבים ברשות מקומית כלשהי לראשות העיר - בסופו של דבר יהיו שנים בלבד שיקבל את מספר הקולות המירבי. עובדה שיש זיקה פנימית בין ציבור הבוחרים ובין המועמדות המפלגתית, כפי שראינו גם באנגליה. משום כך אינני רואה את החשש הרב של הסיעות שנציגותן בכנסת איננה גדולה, ואני ממליץ לקבל את סעיף 7 (א) כמוצע.

גם אני אינני רואה את הקשר שבין סעיף 7 ובין סעיף 4 (ב).

הוחלט: לקבל את סעיף 7 (א) כמוצע.

הסתייגות: ח. טובי (שתי מעטפות); ב. מואב.

סעיף 7 (ב)

מר קלוגמן:
הסעיפים הנזכרים בסעיף-משנה זה, הסעיפים של חוק הבחירות לרשויות המקומיות שיחולו בשינויים המחוייבים גם על הבחירות לראשי הערים, תכנם הוא בין היתר פרסום מועד הבחירות, מקום ההצבעה, תוצאות הבחירות, טופס רשימת מועמדים, התפטרות מועמד, הודעה על שינוי ברשימות, וכו'.

הוחלט: לקבל סעיף 7 (ב) כמוצע.

סעיף 7 (ג)

אני מבקש לצרף לסעיף זה גם את
ענין גודל האותיות על הפתק.

ב.צ. קשת:

ענין גודל האותיות מובטח בסעיף 7 (ב),
בין הסעיפים פחוק הבחירות למועצת
הרשות המקומית שחולו גם על הבחירות לפי חוק זה.

מ. בן-פורת:

ת. טובי:
אני רוצה לעורר בעיה שמטרידה אותנו
בכל מערכת בחירות, וזאת השאלה של
הפתק-הלבן. הפתק הלבן הוא אחד הגורמים לסילוף רצון הנוחרים או
כפיייתם. בכפרים הערביים יש לפעמים הסכמים עם חמולות שלמות שכל
בני החמולה יבחרו בעד אותו מועמד, והפתק הלבן שאותם נוחרים
כותבים עליו את בחירתם בצורה מסויימת בא לוודא מי ומי בחר כמוסכם
ומי לא. אני מתנגד עקרונית לאפשרות של הצבעה ע"י פתק לבן.

למה להתחיל בזה כאן? תתחיל בבחירות
לכנסת.

ב.צ. קשת:

לא. אני רוצה להתחיל כאן. זהו טרור
על הנוחרים, ואני מבקש למחוק את

ת. טובי:

האפשרות של הצבעה ע"י פתק לבן.

אם המועמד צמוד לרשימה - מה קורה
אם נכנס מישהו וכותב בפתק שם אחר?

א. הרליץ:

מ. בן-פורת:
אם אין בקלפי פתק עם שמו של מועמד
כלשהו - הבוחר יכול לכתוב את שם
המועמד שהוא רוצה בו על פתק לבן. אין קשר בין המועמד לראשות
העיר לבין הפתק לבחירות למועצה. כך נהוג גם בצבא.

מר קראפט:
הבחירות בצבא מתנהלות כמו ברשויות
המקומיות. אבל היות ומספר רשימות
המועמדים צביל הרשויות המקומיות בארץ עולה על 200 - אי-אפשר לספק
את כל הפתקים של כל הרשימות מכל המקומות לכל קלפי בצבא. משום כך
מספקים לחיילים פתקים לבנים, בצירוף חוברת הכוללת את שמות כל
הרשויות המקומיות, ובכל רשות מקומית - מי הם המועמדים, ועי"כ
יכול החייל לבחור את הרשימה שהוא רוצה בה. אחרת אי-אפשר לבצע
את הבחירות בצבא.

א. גיבלבר:
ברור שהפתק הלבן יכול להיות מנוצל
לרעה. משום כך אני נושא שבבחירות
לרשויות המקומיות אין לו מקום. אפשר לספק פתקים ככל הנדרש; אם
מישהו ייכנס מאחורי הפרגוד ויגנוב או יעלים את הפתקים של רשימה
מקיימת - יביאו אחרים במקומם. לגבי הצבא אפשר לקבוע בחוק אחרת.
שם אפשר יהיה להתיר שימוש בפתק לבן, או לספק גם שם את כל
הפתקים.

מר רותם:
לא צריך להגזים. גם אם יש ניצול-
לרעה של הפתק הלבן - צריך לשקול את
הצד-שכנגד. וכבר היה מקרה שמפלגה מסויימת הרפיטה פתקים של
מפלגה אחרת כשהאות קטנה במשהו מן הנדרש כחוק, ומישהו החליף את
הפתקים של אותה מפלגה בקלפי ושם את הפתקים הפסולים במקום הנכונים,
הבוחרים לא הרגישו, והפתקים כולם נפטלו. צריך אפוא שיהיה גבול
גם לזיוקים בדברים הקטנים.

לח"כ קשת אני רוצה להזכיר שתקנות
בדגת צורת האות וגודל האותיות

מר שפט:

קיימות גם היום.

היו"ר י. תמיר:
אני מציע לאטור על הפתקים הלבנים.
כאן אני תומך בדבריו של ח"כ גיבלבר.
הדבר ימנע קניית קולות ע"י זיהוי האנשים, ואנחנו הרי מעוניינים
בבחירות שהורות ככל האפשר.

מתעוררת השאלה של ההצבעה בצבא. כאן
אני מקבל את דבריו של מר קראפט. מכל מקום, אני מציע שנקבל את
הסעיף כולו כמוצע, פרט לענין זה של הפתק הלבן, שישאר עוד לשיקול,
גם לגבי הצבא. אם לא ניתן לפתור את בעיית ההצבעה בצבא בלי פתק
לבן - לא תהיה לנו ברירה.

ב.צ. קשת:
אין כל אפשרות של הצבעה בצבא בלי
פתקים לבנים. ולא רק בצבא. במערכות
הבחירות השונות היו גלים של העלמת ערימות של פתקי בחירות בקלפי.
אנשים הכניסו אותם לכיס והוציאו אותם, או שהחביאו אותם מתחת
לערימה של פתקים אחרים. משום כך חלה גם חובה על ועדת הקלפי לבדוק
מפעם לפעם אם מאחורי הפרגוד יש כל הפתקים.

הפתרון לבחור שלא: מצא פתק כרצונו
מאחורי הפרגוד היה בשנים: או לצאת לוועדת הקלפה ולדרוש את הפתק
שאיננו, או להשתמש בפתק לבן שעליו ציין את האות הרצויה לו. ויש
שימוש רב בפתק לבן. אני בטוח שמספר הפתקים הלבנים שמשתמשים בהם
משום שחסר הפתק המסויים עולה על מספר הפתקים הלבנים שמשמשים
מקור אינפורמציה לבעלי-קנוניות מי הצביע בהתאם לקנוניה ומי לא.
לא ייתכן לנסות לחקן משהו במקום אחד ע"כ שמקלקלים בבחירות הכלל-
ארציות. משום כך אני סבור שחייבים להשאיר את הפתק הלבן.

מ. הכהן:
אני מקבל את הצורך בפתק הלבן. יחד
עם זה, כדי להמעיט ככל האפשר באפשרות
לבלבל את הבוחר, אני מציע שעל כל פתק תהיה כתובה האות גם באותיות
עבריות וגם באותיות ערביות, כדי למנוע אי-הבנות.

א. אבוחצירא:
אני רוצה להפנות את תשומת לבכם
לכך שביטול האפשרות להשתמש בפתק
לבן יוצרת פגיעה בעקרון של חשאיות הבחירות, משום שהבוחר חייב
אז לצאת לוועדת הקלפי ולדרוש פתק מסויים. משום כך חשיבותו של
הפתק הלבן.

ב. מואב:
אני תומך בדבריו של ח"כ אבוחצירא.
בעצמי ראיתי העלמות של פתקים מכל
המפלגות, והפתק הלבן חשוב כדי שאנשים לא יצטרכו להזדהות לפצי
ועדת הקלפי, למרות כל המגרעות האחרות שיש בו.

מר רותם:
איננו דנים כאן על שינוי סדרי
הבחירות לכנסת, ולא לרשויות המקומיות.
ולא ייתכן שבבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות תהיה אפשרות של הכנסת
פתק לבן, וכאן לא.

מר קראפט:
יש אנשים שקבניטים עקרונית למעטפה
פתק לבן, ואינם כותבים עליו שום
דבר, כדי להפגין הימנעות. אי-אפשר לאטור זאת עליהם. משום כך
אי-אפשר לבטל את אפשרות השימוש בפתק לבן.

מר קראפט:

שנית, צדק ח"כ טובי שאמר שע"כ מזהים את החמולה. אבל לא את האיש. והחוק מדבר על זיהוי המצביע, לא החמולה. מה גם שחמולה מסוימת יכולה לזהות את עצמה לאו דווקא ע"י פתק לבן אלא ע"י סימן כלשהי, קיפול בזווית וכדומה, של פתק רגיל.

הי"ר י. תמיר:

שוכנעתי שהפתק הלבן הוא הכרחי, ואני מסיר את הסתייגותי.

הרחלט: לקבל סעיף 7 (ג) כמוצע.

הסתייגות: ה. טובי (ביטול האפשרות של פתק לבן)

3. מסקנות ועדת הפנים בענין מצב המקלטים

י. ברזני:

הצעת המסקנות כפי שהוכנה ע"י ועדת המשנה המשותפת מונחת לפני חברי הוועדה.

י. בארי:

בסעיף 6 של ההצעה אני מבקש לתת ביטוי לכך שכל נושא המקלטים צריך להיות בטיפולו של הדרג הממשלתי ולא של הרשות המקומית.

ג. אליער:

אני מבקש להוסיף מסקנה האומרת שאין הבדל בין נושא המקלטים לבין כל נושא בטחוני אחר החל על רשויות הבטחון, ושאינן הרשויות המקומיות יכולות להתמודד עם הנושא הזה, שמקומו בהג"א.

מר רותם:

צריך להבדיל בין המקלטים הציבוריים, שלגביהם צודק ח"כ אליער, ובין המקלטים בבתי פרטיים, שאותם אי-אפשר להטיל על הג"א אלא על הרשות המקומית המפקחת על הבניה.

הי"ר י. תמיר:

מקלטים ציבוריים ופרטיים כאחד הם בפיקוחה של הרשות המקומית. יש הגיון אדמיניסטרטיבי בהצעתו של ח"כ אליער שכל נושא המיקלוט יוצא שידור הרשויות המקומיות ויימסר לרשות מרכזית, אבל אינני רואה אפשרות ביצוע. מה גם שהג"א הוא יותר מכשיר לשעת חירום מאשר ליום-יום, ואינני יודע אם השכר בסופו של דבר לא יצא בהפסד. יחד עם זה צריך למצוא ניסוח שיחייב את הרשויות המקומיות למלא את תפקידן.

י. בארי:

אנחנו יכולים לכתוב סעיף-הצהרה, המביע את רצון הוועדה לחתור לכך שנושא המיקלוט יועבר בסופו של דבר לאחריהם הממשלה.

מר רותם:

אינני חושב שטוב נעשה אם כדבר ראשון נשחרר את הרשויות המקומיות מאחריהם למקלטים, לפני שנטיל זאת כחובה על הג"א. מה שצריך הוא לדרוש מהג"א לעזור לרשויות המקומיות.

אני מציע למחוק את המוצע בסעיף 3 (ג) בענין שחרור מסגרת מרכזים. ענין המרכזים מעולם לא דחה בניית מקלטים.

ג. מואב:

ככלל אני תומך בדבריו של מר רותם שאסור לבנות בלי מכרז. אבל אולי כדאי לומר שבמקרה הצורך אפשר יהיה לעשות יוצאים מן הכלל, מבלי לקבוע סמותר לבנות בלי מכרז.

א. גיבלבר:

ועדת הפנים לא צריכה לתת יד להליכים הפותחים פתח לעבירות. אני מציע לא לומר סמותר לבנות מקלטים בלי חובת מכרז. זירוז בניית המקלטים לא יהיה בניסול המכרזים אלא במתן עדיפות והקצאת כספים מתאימים. אינני סבור שוועדת הפנים צריכה להתייחס בכלל לענין המכרזים.

מר רותם:

סעיף 9 מדבר על יזמה לחקיקה בדבר חובת הדיירים להחזיק את המקלטים. נדמה לי שחובה כזאת בלאו הכי קיימת, וכדאי לבדוק זאת.

הוחלט: לאשר נוסח פשענות בדלקמן -

ר ק ע

הבעיה מתמקדת בשלושה סוגי מקלטים: א. מקלט ציבורי; ב. מקלט דו-תכליתי; ג. מקלט בבית מגורים.

א. המקלט הציבורי הינו בבעלות הרשות המקומית. נבנה על יסוד נסיון כספית ממפקדת הגא. הרשות המקומית היא החייבת באחזקתו ונדאגה לתקינותו וכשירות הציור שבו. מן העדויות שהובאו בפני הוועדה מתברר שבמקרים רבים ציור הדרוש לשהיה במקלט אינו בנמצא. במקלטים אחרים בהם קיים הציור הריהו לקוי, מושחת ובלתי שמיש. דלתות המקלט פרוצות או עקורות. לעתים מוצף במים. העזוה וההזנחה שולטים בו, ואינו כשיר לשמש את יעודו. הסיבה למצב זה היא שמצד אחד אין ברשות המקומיות (לרוב בקטנות שבהן) יחידה או גוף שאחריותם בנושא זה ישירה ובלעדית. מצד שני, כל השקעה בעבודה ובציור במקלט יורדת לטמיון בגלל העדר כוח אדם מתאים שיפקח וישמור על הרכוש מפני פורצים ומשחיתים - תופעה חמורה כשלעצמה.

ב. מקלט דו-תכליתי קיים בשתי צורות. א) בבעלות ציבורית - כמו מקלטים המשמשים, נוסף להיותם מחסה, מועדוני נוער, כיחות לימוד, מדנאות בבתי ספר וכדומה; ב) בבעלות פרטית - כמו מועדונים, בתי קולנוע, חניונים ועוד. בשני המקרים משתתפת מפקדת הגא במימונו וע"י פיקוח מצידה על הביצוע. בדרך כלל מצב אחזקתו של מקלט דו-תכליתי מביח את הדעת.

ג. מקלט באיזורי מגורים הינו מבנה השייך לכל דיירי הבית. הם האחראים לתקינותו וכשירותו. בדיקות שנעשו בישובים שונים הראו כי התייחסות הציבור למקלט אינה הולמת את חשיבותו. אשר למספר המקלטים, נראה לוועדה שהמיגון הקיים אינו עונה לצרכי האוכלוסיה, בעיקר בשכונות ותיקות. קצב בינוי המקלטים באיזורים אלה אינו מניח את הדעת, על אף הקושי באיתור שטחים פנויים לבנין המקלט. הוועדה עמדה גם על מצב המקלטים בבתיים שנבנו לאחרונה, ומביעה את דאגתה נוכח חוסר שימת הלב מצד הבונים לתקן הסחייב בניית המקלט. יש ונמסרו לדיירים מקלטים פגומים ובלתי ראויים לשימוש. הוועדה נתנה דעתה על העיכובים בבניית מקלטים, שנגרמו עקב הליכים ביורוקרטיים ואחרים, שאינם עומדים במבחן היעילות, החסכון וצרכי השעה הדוחקים. מסתבר כי משעת פרסום מכרזים ועד לאישור חלות עליות גדולות במחירים.

נושא תיעוש המקלטים, מיכון העבודה בהם ומודולייזציה, שלא התקדם בצורה משמעותית, אף הוא גורם שצריך לתת עליו את הדעת. דעת מומחים הינה שככל שיתפתח התיעוש והמיכון בבנין המקלטים יתרום הדבר רבות להחשת קצב אספקת המקלטים, הוזלת מחירם וסגירת הפערים במיגון בין חלקי האוכלוסיה.

הוועדה נוכחה בצורך לפתח את ההסברה בתחום ההתגוננות האזרחית הן מצד הרשויות הצבאיות והן מצד הרשויות האזרחיות הנוגעות בדבר.

מסקנות

לאור ממצאים אלה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה חוזרת על מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה על מצב המקלטים בארץ שהונחו על שולחן הכנסת ביום כ"ב באייר תשל"ד - 15 במאי 1974, המצורפות כנספח.
2. הוועדה רואה בדרגה את הקצב האיטי בניין מקלטים, באיזורים חסרי סיגון, וממליצה בפני הרשויות המוסמכות לראות עניין זה בעדיפות גבוהה.
3. כדי להחיש בניין המקלטים מחייבת הוועדה - א. לקדם תיעוש בניין המקלטים על בסיס מודולרי; ב. מציאת דרכים לזירוז ההליכים.
4. הוועדה ממליצה על עידוד השימוש במקלטים למטרות דו-תכליתיות, שיעילותם הוכחה.

5. בגלל זלזול של חלק מהבונים בחשיבות המקלט ורפיון בפיקוח הרשויות המוסמכות עפ"י חוק על בניין מקלטים - חובעת הוועדה נקיטת אמצעים משפטיים, מינהליים ואחרים נגד אלה שלא יעמדו בתקנים המחייבים את בניין המקלטים.

6. בגלל המחסור בכוח אדם מקצועי לפיקוח על הבניה ברשויות המקומיות ממליצה הוועדה שמפקדת הגא תברוק אפשרות לאמץ את נושא הפיקוח על בניית מקלטים על ידי הפעלת בעלי מקצוע, אנשי מילואים ממגזר יישובי.
7. על מנת לעודד בניית מקלטים באיזורים בהם אין סיגון מתאים, ממליצה הוועדה על הקמת קרן מקומית שתעמוד לרשות דיירים שביצעו רצונם לבנות לעצמם מחסות מתאימים, בפיקוח ובהמלצת מפקדת הגא והרשות המקומית.

8. כדי להגביר את מעורבות הציבור בנושא ההתגוננות האזרחית מחייבת הוועדה הקמת גופים וארגוני מתנדבים (ארגוני נשים, פנסיונרים ותנועות-נוער) לפיקוח על מצב המקלטים ואחזקתם.

9. הוועדה סבורה שעל הממשלה ליזום חקיקה מתאימה שתחייב דיירים באחזקת מקלטים בבתיהם, תוך אפשרות העמדתם לדין של אלה שלא יצייתו להוראה. (סעיף זה טעון בירור).

10. הוועדה ממליצה להפעיל את כלי התקשורת (רדיו, טלביזיה ועיתונות) במטרה להחדיר את נושא ההתגוננות האזרחית לחודעת הציבור והדרכה להתנהגות בשעת חירום.

11. על מפקדת הגא ומשרד הפנים לרווח לסמערה מדי שנה חתמים על התקדמות שחלה בנושא.

בסעיף 6 תיווכף פסקה ברוח הצעתו של ח"כ בארי בדבר רצונה של הוועדה לחתור לכך שנושא המקלטים יועבר במסגרת של דבר לאחיהות הממשלה.

ב. אליעזר: אני מבקש להוסיף שתי מסקנות נוספות:
 א) המיקלוט במדינה הוא נושא בטחוני שבתנאים דהיום מחייב טיפול ישיב וצולל ע"י רשות בטחונית שתשא באחריות לגביו;
 ב) יש לבדוק את האפשרות שרשות בטחונות זו תהיה הג'א.

היור' י. חמיר: אני מציע שח"כ אליעזר יגיש את שתי הצעותיה אלו בהצעות-מיעוט, ועי"כ יפנה את תשומת הלב לעניין זה.

4. מסקנות הוועדה בדבר הריסות הרובע הספרדי העתיק בצפת

ג. אליער:
הייתי מבקש לדעת באיזו מידה מובטח שבית הארי אכן ישוריין כבית פתוח לציבור הרחב ולא ייהפך לנכס של נחל-נובע-מקור-חכמה.

היור' י. חמיר:
אני מציע שנוסיף במסקנות סעיף האומר שבית הארי יהיה פתוח לציבור במסגרת חוק האחרים הלאומיים (שנתקבל לא מכבר).

הרחלט: לקבל את השינויים כדלקמן -

ר ק ע

הרובע הספרדי העתיק בצפת הוא נכס לאומי, הסטורי, דתי ומגוון-בניה ייחודי. מאז צמיחתו - אחרי גירוש ספרד וימי הזוהר שלו במרוצת המאה הט"ז - ועד היום הזה הוא תופס מקום מיוחד בתודעתו ובלבו של העם. הפורטנאות שפגעו בעיר - רעידות אדמה, מגיפות, ומאורעות דמים - הרסו חלקים חשובים של הרובע ודלדלו את האוכלוסייה. אולם על אף האסונות שפקדוהו במשך הדורות נשמרה חיותו של המקום ולא חדלו הנסיונות לחדשו ולבנותו שוב. לאחר קום המדינה עזבו משפחות רבות את העיר העתיקה בעברן לשכונות החדשות שנבנו באיזורים אחרים של צפת.

בשנת 1969 הוכרז הרובע ע"י הרשות לבינוי, באישור הממשלה, כאיזור שיקום, אחד משלושת האיזורים הראשונים שהוחלט לשקםם עפ"י החוק. ההכרזה באה מתוך רצון להציל את המקום מהרס והתדרדרות נוספים ולהבטיח את שימור האתר ואופיו וכן בינויו ופיתוחו כשכונה פעילה ומלאת חיים. בנוסף: מגמת השיקום הייתה להגביר את תיירות הפנים והחזק ולחזק את כלכלת העיר.

איזור השיקום בצפת משרע בשיפולי המדרון המערבי של העיר, על כ-150 דונם. מזה כ-100 דונם של הרובע הספרדי העתיק וכ-50 דונם שטח פנוי הסמוך לו והידוע בשם "הכתף". הרובע הספרדי העתיק מבונה בחלקו העילי, כאשר בחלקו התחתני מצויים חורבות והשטחים פנויים לבניה.

לפי תכנית השיקום, תפותח התשתית השכונתית ברמה מודרנית, יושפצו בתי החלק המבונה הקיים וייבנו כ-200 דירות בחלקים שנהרסו - הכל תוך שימור אופיו של הרובע ושחזור מבנים בעלי ערך מיוחד. האוכלוסייה תגדל פי שלושה: מכ-170 משפחות המתגוררות בו כיום לכ-500 משפחות שיגוררו בדירות מרווחות. כמו כן יושפצו בתי-עסק קיימים ברובע ויתווספו עליהם חנויות ובתי מלאכה מתאימים, לפי הצורך. ייבנו גם מוסדות ציבור ותרבות שישרתו את אוכלוסיית העיר כולה.

בשלבים הראשונים הוכנו תכנית בנין ערים מפורטת ותכנית בינוי ובניה. בוצעה עבודה גדולה של חסיכה במדרון לבל יתמוטט, וכן הושחה יציבותו של בית הכנסת הארי הספרדי ואופשר הבינוי בחלק זה. שופצו בתי-כנסת עתיקים וגם בתי מגורים אחרים. החלו עבודות פיתוח התשתית.

במפעל שיקומו של הרובע שולבה פעילותם של חסידי ברסלב, שמתוך כמיהתם להתיישב בגליל החליטו לבנות ברובע העתיק כמה עשרות דירות ומוסדות ות ותרבות, ושהקימו לשם כך אגודה מיוחדת, "נחל נובע מקור חכמה", אשר ריכזה כ-8 דונמים אדמה לבניה. מפעל זה זכה לעזרה מצד משרד השיכון, הרשות לבינוי, מינהל מקרקעי ישראל ועיריית צפת, בריכוז חלקות קרקע ובהתאמת תכניות הבינוי ושילובן בתכנית השיקום הכללית. עתה מבוצעות בשטח עבודות הכנה להתחלת הבניה.

מסקנות

לאור האמור לעיל, ועל סמך ממצאי

הוועדה, נתקבלו המסקנות הבאות:

1. ועדת הפנים ואיכות הסביבה מציינת את חשיבותו ההסטורית של הרובע העתיק בצפת, הן למדינה והן לעם היהודי

"כולו. הוועדה מנגישה את הצורך להחזיר לו את משקלו מבחינה לאומית.

2. הרובע העתיק המשוקם צריך להיות אתר פעיל ושוקק חיים, שפזורים ומשובצים בו מבנים משוחזרים בעלי ערך הסטורי, דתי ותרבותי. ערכיה הלאומיים של צפת העתיקה וחשיבות בינויה ופיתוחה מצדיקים השקעת מאמצים מיוחדים במפעל שיקומו של הרובע.

3. הוועדה מציינת בסיפוק את פעולות הרשות לבינוי, משרד השיכון ועיריית צפת, על היזמה לשיקומו של הרובע.

4. הוועדה רואה ברכה במפעל התיישבותם של חסידי ברסלב בצפת העתיקה, ובשילובם בבניין האיזור המשוקם, בהתאם לתכניות שנקבעו ואושרו.

5. הוועדה ממליצה על מתן סיוע חמרי לבעלי מבנים שיביעו רצונם לשקם בתיהם על מנת להתגורר בהם. אלה שבתיהם יופקעו - זכאים לתמורה מלאה עבור נכסיהם.

6. כל יזמה נוספת של פרטים, מוסדות וארגונים להשתתף בבינויו, בשיקומו וביישומו של הרובע, ראויה לסיוע.

7. הוועדה מדגישה את הצורך לשמור במהלך שיקום הרובע על הערכים ההסטוריים שלו, תוך הקפדה יתרה על הבינוי ומגונו. יש לשמר ולשחזר את המבנים שנקבעו ע"י אגף העתיקות כאתרים הסטוריים, ובהם האתר המקובל כבית האר"י ושנוער לשמש בית פתוח לציבור, בהתאם לחוק האתרים הלאומיים.

8. הוועדה ממליצה על החשת קצב ביצועו של מפעל זה, בהתאם לתכניות שנקבעו ועפ"י ההליכים החוקיים, למען יובטח אופיו ההולם של הרובע המשוקם וערכיו הלאומיים, שחשיבותם מרובה. פיתוח ברוח זו מצדיק השקעות במאמצים ובאמצעים, כראוי לצפת העתיקה.

(הישיבה נועלה בשעה 11.00)